

УДК 339.0:061.5

Кравець І.В.
магістр

Одеського національного економічного університету

**ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ
ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА****FACTORS THAT AFFECT EFFICIENCY
OF INTERNATIONAL TRADE ACTIVITY OF THE COMPANY****АНОТАЦІЯ**

У статті розглянуто та систематизовано наявні підходи до результатів щодо низки факторів впливу на ефективність зовнішньоторговельної діяльності підприємства, отриманих різними дослідниками. Автором запропоновано узагальнену класифікацію факторів впливу на зовнішньоторговельну діяльність, а також здійснено її уточнення.

Ключові слова: зовнішньоторговельна діяльність, фактори, підприємство, факторний підхід.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены и систематизированы существующие подходы к результатам касательно ряда факторов влияния на эффективность внешнеэкономической деятельности предприятия, полученных разными исследователями. Автором предложена обобщенная классификация факторов влияния на внешнеэкономическую деятельность, а также осуществлено ее уточнение.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, факторы, влияние, предприятие, факторный подход.

ANNOTATION

In the article existing approaches to the results on a number of factors that can affect the efficiency of foreign trade activity of the companies that were collected from different researchers have been considered and systematized. The author proposed generalized classification of factors that can influence international trade activity and made some detailed elaboration.

Keywords: international trade activity, factors, influence, enterprise, factor approach.

Постановка проблеми. Однією із найпоширеніших форм інтегрованості у світове господарство є зовнішньоторговельна діяльність (ЗТД). Теоретичні дослідження та практичний досвід багатьох країн свідчать про те, що їх зростання економіки тісно пов'язане із розвитком зовнішньої торгівлі. Зовнішньоторговельні зв'язки відіграють надзвичайно важливу роль у відтворювальному процесі, що актуалізує наукові дослідження цієї сфери. На розвиток зовнішньоторговельної діяльності підприємства впливають багато взаємозв'язаних факторів, що мають як позитивні, так і негативні наслідки. Проблема дослідження та систематизації факторів є найбільш складною та дає змогу виявити сильні та слабкі сторони зовнішньоторговельної діяльності підприємства, розробити заходи підвищення ефективності міжнародної конкурентоспроможності підприємства в умовах кризових явищ. Під час формування організаційно-економічного механізму зовнішньоторговельної діяльності підприємства виникає потреба в аналізі факторів, що впливають на її ефективність. Але вирішення теоретичних питань щодо фак-

торів впливу на ефективність зовнішньоторговельної діяльності підприємства ускладнюється через відсутність однозначного їх визначення та класифікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розробку теоретико-методологічних засад факторів впливу на ефективність зовнішньоторговельної діяльності підприємства зробили М.А. Гайченя, Т.В. Пятак [4], Г.М. Дроздова [5], А.Р. Дунська [6], Е.О. Ковтун, В.М. Швець [7], О.Г. Мельник, М.Я. Нагірна [8], Т.М. Мельник [9], І.В. Пучко [10], А.О. Фатенок-Ткачук [11], Д.О. Фоменок, С.С. Дубков, С.О. Дадалко [12] та інші вчені.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Віддаючи належне науковим напрацюванням учених щодо теоретичних і практичних питань впливу факторів впливу на ефективність зовнішньоторговельної діяльності підприємства, визнаємо, що існує потреба в дослідженні їх систематизації і класифікації.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі критичного огляду та аналізу літературних джерел дослідити фактори впливу на ефективність зовнішньоторговельної діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Узагальнення поглядів багатьох авторів на сутність поняття «зовнішньоторговельна діяльність» підприємства дає змогу нам зазначити, що зовнішньоторговельна діяльність – це діяльність, що здійснюється у сфері товарного обігу, який відбувається на зовнішньому ринку, побудована на взаємовідносинах між її учасниками, спрямована на реалізацію певної продукції на основі укладених договорів, що передбачають передачу права власності на товари [13, с. 199].

Одним з найбільш перспективних напрямів вивчення ефективності зовнішньоторговельної діяльності є факторний підхід, результати якого можуть бути легко застосовані в управлінській практиці. Важлива особливість факторного підходу щодо впливу на ефективність зовнішньоторговельної діяльності – це суперечливість результатів щодо низки факторів, отриманих різними дослідниками (табл. 1).

Підсумовуючи проаналізовані думки різних авторів щодо факторів, які впливають на ефективність зовнішньоторговельної діяльності,

Таблиця 1

Фактори впливу на ефективність зовнішньоторговельної діяльності підприємства

Автор(-и), джерело	Класифікація факторів впливу на ефективність зовнішньоторговельної діяльності та їх характеристика
М.А.Гайченя, Т.В. Пятак [4]	Фактори, що відрізняють експортерів від неекспортерів; зовнішні фактори (неконтрольовані); фактори, пов'язані з поведінкою підприємства на зовнішньому ринку (наприклад, маркетингова політика, ефективність менеджменту).
А.О. Фатенок-Ткачук [11, с. 78]	Інноваційно-ділова активність підприємства; підвищення економічного потенціалу суб'єктів господарювання; підтримка та стимулювання підприємств із високим експортним потенціалом на рівні держави.
І.В. Пучко[10]	Внутрішні (розмір підприємства та масштаби ЗЕД, витрати, характер та ступінь диверсифікації, досвід, контроль); зовнішні (економічна свобода, конкуренція, присутність у державі, специфіка ринків приймаючих країн, ризики).
Е.О. Ковтун, В.М. Швець [7]	Внутрішні (організаційна структура підприємства; гнучкість системи управління зовнішньоекономічною діяльністю; організація міжнародного маркетингу; принципи діяльності менеджерів у сфері зовнішньоекономічної діяльності; якість і швидкість одержання інформації, що стосується зовнішньоекономічної діяльності; створення спонукальних мотивів для персоналу, зайнятого у сфері зовнішньоекономічної діяльності організації); зовнішні (наявна національна зовнішньоекономічна політика, ступінь розвитку міжнародних економічних відносин, тенденція в розвитку світової інтеграції, структури факторів ринків країни).
Г.М. Дроздова [5, с. 112]	Внутрішні (масштаби зовнішньоекономічної діяльності; витрати; складність продукції; досвід; контроль); зовнішні (економічна свобода; конкуренція; присутність у державі; ризики).
Т.М. Мельник [9, с. 233]	Потенціал внутрішніх ресурсів; потенціал цільового зарубіжного ринку; умови виходу на ринок, які охоплюють національні; зовнішні умови країни експортування.
А.Р. Дунська [6, с. 30]	Організація управління підприємством; інформаційне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності; планування експортного виробництва; облік та аналіз експортних поставок; кадровий менеджмент.
Д.О. Фоменок, С.С. Дубков, С.О. Дадалко [12, с. 31]	Ендогенні (пов'язані з діяльністю підприємства, його зовнішньоекономічною маркетинговою стратегією, характеристиками менеджменту); екзогенні (включають характеристики політичного, географічного, природно-кліматичного середовища внутрішнього та експортного ринку).
В.Г. Маргасова, А.В. Роговий, В.В. Виговська [14, с. 209]	Внутрішні (висока інноваційно-інвестиційна спроможність, відсутність стратегічних напрямів діяльності, застаріле обладнання, низька рентабельність, відсутність кваліфікованих спеціалістів ведення ЗЕД, відсутність вільних фінансових ресурсів, висока собівартість продукції, висока вартість капіталу, існування значних фінансових ризиків, низький рівень фінансового контролю, корпоративні конфлікти); зовнішні (можливість диверсифікації виробництва, вертикальна інтеграція, прискорене зростання ринку, залучення додаткового капіталу, пільгове оподаткування бізнесу, державна підтримка, зниження експортних тарифів, існування постійних господарських зв'язків, сповільнення темпів зростання політики, несприятлива економічна політика в уряді, несприятливе законодавство, зміна валютного курсу або торговельної політики інших країн, нестабільна політична ситуація).

Джерело: складено автором на підставі [4–14]

Рис. 1. Фактори впливу на ефективність зовнішньоторговельної діяльності

Джерело: складено автором на підставі [4]

слід зазначити, що кожна із запропонованих класифікацій заслуговує на увагу. Враховуючи класифікації, наведені вищезазначеними авторами, ми пропонуємо таку класифікацію факторів впливу на зовнішньоторговельну діяльність (рис. 1).

Висновки. Таким чином, на основі критичного огляду та аналізу літературних джерел нами досліджено фактори впливу на ефективність зовнішньоекономічної діяльності підпри-

ємства. Підсумовуючи проаналізовані думки різних авторів щодо факторів, які впливають на ефективність зовнішньоекономічної діяльності, ми виокремили класифікаційні ознаки таких авторів, як М.А. Гайченя, Д.О. Фоменок, С.С. Дубков, С.О. Дадалко. Враховуючи класифікації, наведені вищезазначеними авторами, ми запропонували класифікацію факторів впливу на ефективність зовнішньоекономічної діяльності. Під час розробки перспективних

напрямів дослідження факторів впливу на ЗЕД підприємства необхідно визначити важливість кожного фактору для підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : [навчальний посібник] / [Ю.Г. Козак, Н.С. Логвінова, В.В. Ковалевський та ін.]. – 4-те вид., перероб. та доп. – К. : Освіта України, 2012. – 272 с.
2. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: сучасні особливості функціонування та аналізу розвитку : [монографія] / [Ю.Г. Козак, Н.С. Логвінова, Т.В. Батанова]. – О. : ОНЕУ, 2012. – 182 с.
3. Зовнішньоекономічна діяльність: підприємство-регіон : [монографія] / [Ю.Г. Козак, Н.В. Притула, О.А. Єрмакова та ін.]. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – 240 с.
4. Гайченя М.А. Фактори впливу на ефективність експортної діяльності виробничих підприємств будівельної галузі / М.А. Гайченя, Т.В. Пятак [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/17_Adoc.htm.
5. Дроздова Г.М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства : [навч. посіб.] / Г.М. Дроздова. – К. : Вид-во ЦУЛ, 2012. – 172 с.
6. Дунська А.Р. Фактори розвитку експортного потенціалу промислового підприємства / А.Р. Дунська // Ефективна економіка. – 2013. – № 3. – С. 29–37.
7. Ковтун Е.О. Планування зовнішньоекономічної діяльності підприємства / Е.О. Ковтун, В.М. Швець [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/15_APSN_2014/Economics/67915.doc.htm.
8. Мельник О.Г. Діагностика факторів впливу на експортну діяльність підприємства / О.Г. Мельник, М.Я. Нагірна // Інноваційна економіка. – 2013. – № 5. – С. 63–66.
9. Мельник Т.М. Експортний потенціал України: методологія оцінки та аналіз / Т.М. Мельник // Міжнародна економіка. – 2013. – № 8–9. – С. 221–245.
10. Пучко І.В. Роль зовнішньоекономічної діяльності в підвищенні конкурентоспроможності підприємства / І.В. Пучко // Європейська наука XXI століття : мат. наук. конф. – Тернопіль, 2011.
11. Фатенок-Ткачук А.О. Оцінка експортного потенціалу машинобудівних підприємств України / А.О. Фатенок-Ткачук // Науковий вісник Волинського нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – 2014. – № 7. – С. 72–79.
12. Формирование и оценка экспортного потенциала промышленных предприятий / [Д.О. Фоменок, С.С. Дубков, С.О. Дадалко] // Баковський весник. – 2013. – № 10. – С. 29–35.
13. Юшина С.І. Визначення зовнішньоторговельної діяльності в українському законодавстві / С.І. Юшина // Часопис Київського університету права. – 2014. – № 4. – С. 197–200.
14. Аналіз фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання / [В.Г. Маргасова, А.В. Роговий, В.В. Виговська] // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 3. – С. 207–213.